

JANINE VAN DIGGELEN (AFM) 'ZEER BEZORGD' OVER EERSTE TOEZICHTSONDERZOEK ACCOUNTANTSCONTROLES

'Accountant vraagt te weinig door'

De Autoriteit Financiële Markten maakt zich grote zorgen over de kwaliteit van de wettelijke controles die accountants verrichten. Bij de controle van de jaarrekeningen 2007 van financiële instellingen is volgens de toezichthouder de zorgplicht meer malen overtreden. Uit een breder en diepgaander onderzoek naar de jaarrekeningen 2008 moet blijken of ook de controles in andere sectoren niet goed genoeg zijn.

TEKST GEERT DEKKER | BEELD SIMONE VAN ES

Een onvoldoende professioneel-kritische instelling, een tekortschietende opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling, te weinig initiatief bij de groepsaccountant: de Autoriteit Financiële Markten (AFM) heeft naar aanleiding van haar eerste reguliere onderzoek naar het werk van de grote accountantskantoren stevige vraagtekens gezet bij de kwaliteit van de accountantscontrole. Onderzocht is het controlewerk over 2007 bij achttien financiële ondernemingen, verricht door de vier grote kantoren. Bij elf van de achttien controles zijn 'tekortkomingen' geconstateerd.

NORMOVERDRAGENDE GESPREKKEN

Het 'Rapport algemene bevindingen kredietcrisisonderzoek' trok bij de publicatie in december veel aandacht, ondanks dat er geen formele sancties zijn getroffen.

Sancties zouden niet passend zijn geweest, zegt Janine van Diggelen, hoofd toezicht accountantsorganisaties van de AFM: "De kantoren zijn hier heel serieus mee aan de slag gegaan. Controleteams zijn gewijzigd, enkele accountants zijn uit het AFM-register uitgeschreven, op managementniveau zijn veranderingen doorgevoerd en er wordt onder meer voorzien in extra trainingen. Die reactie is mede reden geweest af te zien van formele sancties. Andere overwegingen waren dat dit de eerste keer is dat we onderzoek deden in het kader van het doorlopende toezicht, en het feit

dat de complexe problematiek van inactieve markten zich nog niet eerder had voorgedaan. Wel zijn er bij één of meer kantoren normoverdragende gesprekken gevoerd, maar ook daaruit konden we de conclusie trekken dat onze boodschap helder is overgekomen en dat de kantoren weten wat hen te doen staat."

VERVOLG ONDERZOEK

Of ze daarin slagen, is het onderwerp van het vervolgonderzoek waar de AFM inmiddels aan begonnen is. Dat betreft de jaarrekeningen 2008, tien tot vijftien controles van elk van de vier kantoren, dus veertig tot zestig controles in totaal. Daarbij zitten weer de jaarrekeningen van financiële instellingen, maar ook van ondernemingen in bijvoorbeeld de bouw en in de sector automotive, sectoren die eveneens extra getroffen zijn door de kredietcrisis.

"Juist in tijden van crisis moeten accountants hun werk goed doen", zegt Van Diggelen. "Dat was vorig jaar ook een belangrijk motief om het toezichtsonderzoek te richten op de manier waarop de waardering van financiële activa waarbij sprake was van minder actieve of inactieve markten bij banken en verzekeraars is gecontroleerd. Dat gaat immers over de vraag of de markt erop kan vertrouwen dat de goede informatie wordt verstrekt,

'De kantoren zijn hier heel serieus mee aan de slag gegaan, dat is mede reden geweest af te zien van formele sancties.'

‘We hebben het hier over gedragsverandering.’

Reacties kantoren

KPMG

“KPMG heeft kennis genomen van de belangrijkste conclusies van de AFM en neemt de bevindingen serieus. KPMG heeft inmiddels waar nodig passende maatregelen getroffen. Wij zijn van mening dat de AFM met haar werkzaamheden een belangrijke bijdrage levert aan het proces van continue kwaliteitsverbetering van de accountantcontrole. KPMG heeft op reguliere basis constructief overleg met de AFM onder andere over dit rapport.”

Ernst & Young

“De kwaliteit van de accountantscontrole is van het allerhoogste belang. Als de toezichhouder vervolgens dossiers controleert en punten aangeeft waarop verbeteringen nodig zijn, dan is dat vanzelfsprekend een goede zaak. Het toezicht staat dan in het teken van het verhogen van de kwaliteit van de accountantscontrole en daar kunnen we alleen maar beter van worden.”

Deloitte

Deloitte heeft kennisgenomen van de bevindingen van AFM in haar onderzoek naar de controle van financiële instellingen tijdens de kredietcrisis. Inmiddels heeft Deloitte passende maatregelen genomen. Dit toont aan dat het toezicht van de AFM kwaliteitsverhogend werkt.

PricewaterhouseCoopers

PwC is gelukkig met het onderzoek. Wij zijn echter minder gelukkig met de wijze waarop de bevindingen zijn bekendgemaakt. Eigenlijk heeft de AFM met dit onderzoek een publieke management letter geschreven over bevindingen bij vier organisaties, echter zonder specifiek te worden. De vraag is of dit in het kader van de transparantie over de individuele kwaliteit van kantoren wenselijk is.

en dat is vooral belangrijk als markten onder druk staan.”

PROFESSIEEEL KRITISCH

Het tekortschieten van controles op dat punt vindt Van Diggelen dan ook ‘zeer zorgelijk’. “Rond die waarderingen zijn we ettelijke voorbeelden tegengekomen van een onvoldoende professioneel-kritische instelling van de accountant. Als het bijvoorbeeld gaat om het vaststellen of er al dan niet sprake is van een actieve markt voor bepaalde gestructureerde producten, was soms niet in het controledossier terug te vinden hoe dat is bepaald. Soms werd de waarde bepaald op basis van slechts één brokerquote en kon niet worden vastgesteld hoe die quote tot stand was gekomen. Een ander voorbeeld is dat in het dossier de motivatie ontbrak bij de keuze om af te gaan op de prijs die werd verstrekt door de bank die het product in de markt had gezet, mede bezien in het licht van de vraag hoe onafhankelijk een dergelijke bron is. Voor al die gevallen geldt: de accountant heeft niet voldoende doorgevraagd, onvol-

'Het is niet aan de AFM, maar aan de kantoren om een analyse te maken van de oorzaken.'

doende onafhankelijke externe bronnen geraadpleegd en daarmee ontoereikende controle-informatie verkregen."

KANTOREN VERANTWOORDELIJK

Waarom niet?

"Dat is een zeer belangrijke vraag. Heeft het te maken met gemakzucht, met een gebrek aan kennis van de controlestandaarden, misschien met een druk op de fees, met te veel focus op de cliënt? Het is niet aan de AFM, maar aan de kantoren om een analyse te maken van de oorzaken van deze tekortkomingen. De toezichthouder houdt toezicht op de kwaliteit van de controles, maar de kantoren zijn er verantwoordelijk voor. Het is daarom ook niet aan ons om van tevoren een oordeel uit te spreken over de maatregelen die nu worden genomen. Wij achten de kantoren heel goed in staat hier passend mee om te gaan, maar of een en ander effect sorteert, dat komt pas vast te staan

bij het bredere en diepgaandere onderzoek dat de AFM op dit moment uitvoert." Het onderzoek over 2007 heeft verder niet geleid tot bijstellingen van jaarrekeningen of intrekken van goedkeurende verklaringen met betrekking tot dat jaar. "In een aantal gevallen heeft het geleid tot foutenherstel in de jaarrekeningen 2008. Na de eerste besprekingen over de voorlopige bevindingen zijn er verbeteringen doorgevoerd in de controles over 2008, die toen net waren begonnen."

BELONINGSSYSTEMATIEK

Het is echter duidelijk dat de AFM een fundamenteel probleem ziet. Van Diggelen: "We hebben het hier over gedragsverandering. Een onvoldoende kritische instelling, te veel vertrouwen in de gegevens die de cliënt verstrekt - dat is geen gedrag volgens de geldende controlestandaarden. Ik neem aan dat men dit probleem bij de kantoren analyseert en

Reactie NIVRA- voorzitter Ruud Dekkers

"Het is goed dat het rapport van de AFM serieus wordt genomen door de desbetreffende kantoren en dat passende maatregelen zijn genomen. Laten we echter wel voorzichtig zijn met het trekken van algemene conclusies. Er is door de AFM onderzoek gedaan naar deelaspecten van achttien wettelijke controles. Daar mag je geen conclusie voor de gehele beroepsgroep aan verbinden. Wij vinden het belangrijk dat het onderzoek van de AFM naar de controles over 2008 verbetering laat zien. Met de kantoren zijn we daarover in gesprek."

het is niet ondenkbaar dat die analyse zich ook uitstrekt tot de vraag hoe allerlei aspecten van de organisatie, zoals beloningssystematiek of managementstijl, hieraan hebben bijgedragen. Maar nogmaals: het criterium van de AFM is de kwaliteit van de controle en uitsluitel daarover komt pas als het huidige onderzoek is afgerond." □